

Sundbyberg 20260227

Diarienummer: A2025/01088

Vår referens: Hanna Sejlitz

Mottagare:

a.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia:

a.a@regeringskansliet.se

Remissvar: Administrativa sanktioner i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten och i arbetslöshetsförsäkringen (Ds 2025:26)

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 54 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar cirka 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Sammanfattning

Funktionsrätt Sverige avstyrker i huvudsak förslaget att införa administrativa sanktionsavgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten och i arbetslöshetsförsäkringen. Vi delar den mycket allvarliga kritik som Lagrådet nyligen framfört gällande liknande system i socialförsäkringen. Det föreslagna systemet, som vilar på ett strikt ansvar utan krav på uppsåt eller oaktsamhet, utgör ett hot mot rättssäkerheten för personer med funktionsnedsättning. Vi ser med stor oro på att staten föreslår repressiva åtgärder samtidigt som myndigheternas egen service- och utredningsskyldighet uppvisar stora brister. Bristen på universell utformning i de administrativa

systemen gör att barriärer byggs in i processen, vilket tvingar fram felaktigheter hos användaren. Istället för att utkräva ett strikt ansvar av individen bör staten prioritera att skapa tillgängliga system som gör det lätt att göra rätt från början.

Funktionsrätt Sverige välkomnar dock att utredningen väljer att inte föreslå en bidragsspärr och vi tillstyrker möjligheten till sanktionsväxling under förutsättning att rättssäkerheten för den enskilde kan garanteras.

Strikt ansvar och bristande rättssäkerhet

Det föreslagna systemet innebär att en sanktionsavgift påförs utifrån ett strikt ansvar vid felaktigt uppgiftslämnande. Detta innebär i praktiken en rättslig automatik där avgiften ska tas ut oavsett om individen har agerat i god tro eller inte, och utan att myndigheten behöver visa på uppsåt eller oaktsamhet.

Funktionsrätt Sverige menar, i linje med Lagrådets bedömning, att införandet av ett strikt ansvar för avgifter som har en tydlig straffrättslig karaktär är djupt problematiskt. Det är inte godtagbart att en enskild drabbas av kännbara ekonomiska straff för misstag som kan härledas till de oerhört komplexa regelverk och bristande stöd till individen som myndigheterna administrerar^{1 2 3}. Vi ser ett systematiskt mönster där rättssäkerheten i återkravsprocesser brister inom flera myndighetsområden. Utöver Inspektionen för socialförsäkringens (ISF) kritik⁴ mot Försäkringskassan har även Riksrevisionen⁵ riktat skarp kritik mot Arbetsförmedlingens hantering av subventionerade anställningar. Vidare har Inspektionen för Arbetslöshetsförsäkringen (IAF) pekat på att a-kassornas beslut ofta saknar tydliga motiveringar och att det finns allvarliga brister i likformigheten över landet. Att lägga en sanktionsavgift ovanpå ett felaktigt återkrav i ett läge där staten brister i sitt ansvar att motivera sina beslut eller utreda ärenden rättssäkert riskerar att undergräva

¹ [Ändrade förhållanden – ineffektiv hantering i socialförsäkringen](#) (RiR 2026:4)

² [Riksrevisionen-slar-larm-for-svart-att-anmala-hos-forsakringskassan/](#), Heja Olika

³ [Riksrevisionens rapport om Arbetsförmedlingens stöd till personer med funktionsnedsättning](#) (RiR 2025/26:72)

⁴ [Rättsliga brister i återkrav? - Inspektionen för socialförsäkringen](#) (ISF 2024:8)

⁵ [Subventionerade anställningar – att motverka fel i ett system med allvarliga brister](#) (RiR 2023:17)

förtroendet för välfärdssystemen. Dessutom drabbar indragna förmåner ofta barn eller närstående på ett sätt som är oskäligt ⁶.

Bristen på universell utformning – från systemfel till individens skuld

En brist i utredningen är att man inte adresserar hur bristande universell utformning i myndigheternas digitala och administrativa system tvingar fram felaktigheter hos användaren. Istället för att säkerställa att systemen är tillgängliga och att individen får rätt stöd för att göra rätt från början, skapar man ett system som i efterhand bestraffar oavsiktliga misstag.

Funktionsrätt Sverige vänder oss starkt emot att systembrister omvandlas till individuella skuldbördor. Genom att införa sanktioner i ett icke-tillgängligt system gör man individen ansvarig för att navigera genom barriärer som staten enligt lag är skyldig att undanröja – en skyldighet som bland annat preciseras i lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service (DOS-lagen)⁷, som ålägger myndigheter att göra sina digitala tjänster tillgängliga. Detta är särskilt allvarligt i ljuset av artikel 9 (tillgänglighet) och artikel 4 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD), som ålägger staten att främja universell utformning vid framtagande av nya standarder och riktlinjer. Att införa sanktionsavgifter i system som inte lever upp till dessa krav innebär att staten diskriminerar de användare som på grund av bristande tillgänglighet inte kan förväntas agera felfritt. Enligt artikel 5 (icke-diskriminering) är staten skyldig att vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att skälig anpassning ges. Att istället använda en reaktiv modell där individen bestraffas för systemets brister strider mot konventionens grundläggande principer om värdighet och självständighet.

Justitieombudsmannen (JO) har i ett nyligen fattat beslut riktat mycket skarp kritik mot Arbetsförmedlingen för att myndigheten under lång tid brustit i sin tillgänglighet och service, särskilt

⁶ [Funktionsrätt-Sverige-remissvar-Ett-starkt-och-samlat-skydd-av-valfardssystemen SOU-2023_52](#)

⁷ <https://www.digg.se/webbriktlinjer/lagar-och-krav/dos-lagen-och-diggs-foreskrifter>

gentemot personer med funktionsnedsättning⁸. Att individen ska bära det ekonomiska ansvaret för systemfel som orsakats av myndigheternas bristande efterlevnad av tillgänglighetskrav är oproportionerligt och strider mot Funktionsrättskonventionen. Att individen i efterhand ska behöva åberopa sin funktionsnedsättning som en form av dispens från straffavgifter är en kränkande ordning som flyttar ansvaret från systemet till den enskilde. Det är särskilt problematiskt då icke-anpassade administrativa system innebär en större svårighet att hantera uppgiften. Genom universell utformning i sina digitala och administrativa system kan myndigheternas undvika att dessa fel uppstår från första början. Det skulle flytta fokuset till att skapa optimala förutsättningar för alla användare snarare än att lägga bördan på den enskilda personen.

Konsekvenser för personer med funktionsnedsättning

Utredningen konstaterar att förslagen innebär risker för personer med funktionsnedsättning och att myndigheterna därför har en skyldighet att undvika oskäligen konsekvenser. Men analysen stannar vid en formell beskrivning av myndighetsansvaret, utan att adressera hur detta ska fungera i en praktisk verklighet präglad av bristande tillgänglighet och kompetens.

Förslagen innebär att myndigheten kan påföra en avgift enbart baserat på att ett administrativt fel har uppstått, varpå den enskilde tvingas visa att felet beror på en funktionsnedsättning eller bristande tillgänglighet för att slippa sanktion. Detta skapar en djupt rättsosäker ordning där individen ständigt tvingas agera i försvar mot sitt eget trygghetssystem. Vi observerar en trend mot ökad automatisering där individuella behov ofta prioriteras bort till förmån för standardiserade processer och svårigheter att få kontakt med myndigheten.

Utredningens bedömning att "oskäligen konsekvenser" ska undvikas genom hänsyn till hälsa och funktionsnedsättning riskerar att bli en tom garanti i praktiken då myndigheternas utredningsansvar brister i att identifiera och beakta funktionsnedsättningar. Att individen i

⁸ <https://www.jo.se/besluten/arbetsformedlingen-har-fortsatt-stora-brister-i-tillganglighet-och-service/>

efterhand måste "bevisa" sitt hinder för att slippa en sanktionsavgift skapar en reaktiv modell som flyttar ansvaret från staten till den enskilde. För vår målgrupp innebär detta en ökad ekonomisk utsatthet och en risk för att man helt avstår från att söka stöd av rädsla för repressalier, vilket i förlängningen hotar både hälsa och möjligheten till återgång i arbete.

Bristande tillgång till rättvisa

Funktionsrätt Sverige motsätter sig förslaget att inte medge rätt till kostnadsfritt biträde i ärenden om sanktionsavgift. Då dessa avgifter enligt Europakonventionen är att jämföras med straff, bör den enskilde ha tillgång till rättsligt stöd för att kunna föra sin talan mot en resursstark myndighet. Rapporter visar på en "ombudsfördel" där enskilda som saknar juridiskt stöd står nästintill chanslösa mot myndigheter i förvaltningsdomstolarna⁹. I komplexa välfärdssystem är maktbalansen djupt skev. Individen saknar ofta både ekonomiska medel och kognitiv ork att bemöta felaktiga beslut mot en stat med starkare resurser¹⁰. Särskilt stötande är när individen tvingas betala även när en myndighet gjort fel¹¹. FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning har riktat skarp kritik mot Sverige¹² och EU¹³ för brister i tillgång till rättvisa. FN lyfter bland annat fram att processuella anpassningar är otillräckliga och att det nuvarande systemet för rättshjälp inte tillgodoser behoven för personer med funktionsnedsättning, vilket skapar direkta ekonomiska och praktiska hinder för att anlita rättsliga ombud.

Att införa kännbara ekonomiska sanktioner utan att samtidigt säkerställa tillgång till rättsligt biträde är djupt problematiskt. För vår målgrupp, som ofta lever med begränsade ekonomiska marginaler och andra barriärer, innebär avsaknaden av juridiskt stöd att möjligheten att ifrågasätta ett felaktigt beslut eller begära nedsättning av en avgift i praktiken går förlorad. Det skapar en

⁹ [Chanslös mot myndigheterna](#), Centrum för rättvisa, 2025

¹⁰ [Behov av ombud?](#), Göteborgs universitet, 2024

¹¹ [Även när staten gjort fel måste du betala](#), Norrköpings tidningar, 2025

¹² [Sammanfattande kommentarer avseende Sveriges kombinerade andra och tredje periodiska rapport](#) (FN 2024)

¹³ [Concluding observations EU](#) (FN 2025)

rättsosäker ordning där individens faktiska rättigheter blir helt avhängiga dennes egna förmåga att navigera i komplexa juridiska processer och på egen hand bemöta en myndighet som har tillgång till omfattande expertis. En rättvis prövning förutsätter balans mellan parterna och likvärdiga förutsättningar. Utan juridiskt ombud blir domstolsprövningen enbart en rättighet på pappret som i verkligheten är oåtkomlig för stora delar av vår målgrupp. Detta försvagar rättssäkerheten för de individer som välfärdssystemet är till för att skydda.

Sanktionsväxling och bidragsspärr

När det gäller sanktionsväxling ser Funktionsrätt Sverige positivt på att färre mindre fel leder till brottmålsprocesser och polisanmälningar, då en administrativ avgift kan vara en mindre ingripande åtgärd. Detta förutsätter dock att kvaliteten på myndigheternas beslutsunderlag höjs avsevärt för att undvika att oskyldiga drabbas.

Vi tillstyrker utredningens förslag att inte införa en bidragsspärr. Att stänga av individer från nödvändig försörjning vore ett oacceptabelt avsteg från socialpolitisk hänsyn och skulle leda till en inhuman situation för de mest utsatta grupperna. Välfärdssystemets syfte är att ge trygghet, och att införa spärrar som riskerar att leda till djup fattigdom och utanförskap är aldrig en proportionerlig åtgärd för att motverka felaktiga utbetalningar.

Samhällsekonomisk ineffektivitet och individens utsatthet

De föreslagna sanktionerna riskerar att motverka målet om en inkluderande arbetsmarknad och en effektiv välfärd. Genom att införa ett strikt ansvar för både enskilda och arbetsgivare skapas en miljö av osäkerhet och rädsla för att göra fel. Om seriösa arbetsgivare befarar ekonomiska sanktioner vid administrativa misstag, kommer tröskeln för att anställa personer med behov av stöd, såsom lönebidrag eller nystartsjobb, att höjas ytterligare. För individen med funktionsnedsättning kan konsekvensen bli dubbel - dels minskar chanserna till en anställning, dels riskerar man personliga sanktioner som kan rasera ens ekonomi.

Administrativa sanktioner i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten och i arbetslöshetsförsäkringen

Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är förslaget kortsiktigt och ineffektivt. En sanktionsavgift på 25 procent som läggs ovanpå ett återkrav riskerar att driva individer från välfärdssystemen mot ett ökat beroende av kommunalt försörjningsstöd. Att flytta kostnader från staten till kommunernas socialtjänst innebär ingen reell besparing för det allmänna. Det innebär endast att individen hamnar i en mer utsatt position med risk för ökad skuldsättning, sämre hälsa och försvagade möjligheter till självförsörjning som följd. Statens fokus bör istället ligga på att investera i tillgängliga system och proaktivt stöd.

Med vänlig hälsning
Funktionsrätt Sverige

Nicklas Mårtensson
Ordförande